

és a belső díszítéseket Pataki János készítette, a fő- és fejezetcím dizájnja Lenkey-Tóth Pétert dicséri, nem először.

Aki nem volt ott a pezsgős bemutatón, igyekezzék, mielőtt még elfogyna minden példány! Ha pedig pezsgőre is vágyik, várja velem együtt a következő karácsonyt: hát-ha lesz Vass Tibornak újabb ajándékoznivalója!

LÁNG ESZTER

(Orpheusz Kiadó, Budapest, 2004,
104 oldal, 1500 Ft)

SZÉKELYHIDI ZSOLT:

Zajtalanítás

Az önmagát megmutató dolog ideje lejárt, s helyette az önmagára mutató szöveg ideje jött el – írhatnánk Székelyhidi Zsolt legújabb opusát, a *Zajtalanítást* végigolvasva. Persze nem egy ültő helyünkben, hiszen az túl nagy dózis lenne. Csak úgy apránként. Ám hogy mégsincs mindez teljesen így, arra majd néhány részlet kapcsán rámutatunk a későbbiekben.

Az alapkérdés magában a címben is megfogható. Olyan neveket idézhetnénk meg, mint John Cage, aki „csend-filozófiájával” mértékadó módon meghatározta a huszadik század második felének művészettel-

fogását: távol, minél távolabb a létező világ működésétől, lényegi pozíciókra hangolódni. Vagy Heidegger is eszünkbe juthatna a lét és a semmi viszonyát radikálisan újrafogalmazó kijelentésével: „a semmi semmizik”. Mindkét esetben a dolog, a létező és annak érzékelése jut központi szerephez.

Valamiképpen így van ez szerzőnkénél is, nála azonban más irányból érkeznek az impulzusok. Nézzük a [*zajtalanítás*] folyamának jellegzetes szöveghelyét: „Halk búgó hang kísér. Olvasni kezdem és kísérrőként, mondom, aperitif, a hang.” Mintha a mondás valami előzetes lenne – gondolhatjuk tovább, és mintha utána következhetne valami. Igen, maga a szöveg, ami létesülése után *hiányként* van jelen. „Ez a szöveg hiányozni fog. [...] Nem lehetünk tisztában tulajdonságaival, mert a tények hiánya teremtetett esztétikumot most, a szépségképzeltünk kalandja csak, de leginkább szöveget teremtő erő. [...] Ez a szöveg is hiányzik, mert nincs helye már bennem [...]. A mondatok funkciói leeresztettek, ez a szöveg értelmetlen, mert amiről készült, megszűnt lenni. Nincs. Nem hiányozhat.”

Majd a [*káesem*] üzenettöredékei, immáron megváltozott helyzetben, a *másikról* és a *dologról* is szólnak: „Hol a szenvedély, hol. Közben nem bírjuk ki a telefont, az egymáshoz való viszonyt, a levegőt, a holnapot még ma.” A személyes

odafordulás a másikhöz, annak lehetlensége és a perspektíva kételye egyaránt élteti az alkotói tapasztalatot, ami továbbgördíti a gondolatfutamokat: „A dolgok, ahogy állók, keletkeznek és múlnak. Nincs örök, csak örökség, nincs ezer, de ezrelék van, mint ahogy a dolgok állnak és álltukban forgatja őket az idő.” Így a jelenlévő és időben létező dologiság visszalopakodik, eltéríti a szöveg pusztá szövegszerűségét. Vagyis létezik alkotónk és létezik világa is.

S végül a harmadik etap, a mindig újra feltalálendő forma: az *[ikon]*. Ahol a formaadás energiái lépnek fel: „Átfogó elképzelésem van a világról. Hogy egy ilyen fölfedezés milyen hatással lehet jövőbeni életemre, vagy a világéra, vagy csak úgy, nem tudnám leírni.” A rögzíthetlenség, a kalkulálhatatlanság mint eredendő élmény a szöveg *világszerűségét* is visszább szoríthatja. A „minden szöveg” maximáját mérsékelheti, helyt adva a szövegből induló, ám abban már tetten nem érhető létezési esélyeknek. Végül mégis mindennek az analogikus kifejezhetősége jelenik meg: „Az eredeti mű nincs lejegyezve. Csakis a fejemben található belőle példány, vagyis maga az originál, úgymond virtuálisan.” Ám szerzőnk poétikai-filozófiai érzékenységét az is jelzi, hogy az esélyek valóságos létehetőségeire is rámutat: „Legalább ideadhatná a melltartóját, amíg újra nem találkozunk. Nem kérem a bugyiját is, bár jól jönne, nem

mondom, nem kérem a bugyiját. Azokat a gondosan kiválasztott, igencsak mérthű, kosaras melltartókat akarom fogdosni otthon.”

Az írás elején azt mondtuk: az önmagát megmutató dolog ideje lejárt, s helyette az önmagára mutató szöveg ideje jött el. Most módosítva azt írhatjuk: az önmagát megmutató szöveg ideje lejárt, s helyette az önmagára mutató dolog ideje jött el. Persze mindenki választhat a két lehetőség közül – melyikkel kezd el és miképpen folytatja.

BOHÁR ANDRÁS

(*Parnasszus–FISZ, Budapest, 2004,*
85 oldal, 980 Ft)

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ:

Rombolás és bánat az Ég alatt

Minden hosszú út egy apró lépéssel kezdődik, s az első lépés az utazás céljának megfogalmazása. Ez a pillanat rendszerint kérdésként érkezik meg hozzánk: „milyen lehet”, „miért lelkesednek érte ennyire”, fontolgatjuk, és azután, ha eljutunk a célállomásig, válaszolni tudunk magunknak. Krasznahorkai László nagy utazását, melyről e könyv lapjain olvashatunk, az a kérdés vezeti: mennyiben tartható még élőnek a klasszikus kínai kultúra, áthatja-e még ez a régi civilizá-